

I TROBADA DE CIRC SOCIAL DE CATALUNYA

Relatoria de la Jornada
Barcelona, 29 de novembre de 2014

Una iniciativa de:
Comissió de Formació
de l'

Amb la col.laboració de:

L'APCC compta amb el suport de:

“Porque no es lo que importa llegar solo ni pronto, sino llegar todos y a tiempo”

León Felipe

PRESENTACIÓ

El circ social és un procés d'ensenyament i aprenentatge de tècniques circenses que té com a finalitat el desenvolupament de comunitats i la inclusió de persones en situació de risc social. És una proposta pedagògica que aconsegueix estimular la creativitat i promoure les aptituds socials dels participants. Amb la idea renovadora del nou circ, o circ contemporani, a principis de la dècada de 1980 s'inicien processos on el circ transcendeix el seu caràcter artístic i esdevé una eina socioeducativa, d'empoderament personal i comunitari, i que lluita per la inclusió de persones en situació de desigualtat.

Aquesta I Trobada de Circ Social de Catalunya es planteja com un espai de benvinguda i relació en el que pensar com millorar la posició i el treball de diferents projectes que utilitzen l'art amb una finalitat transformadora.

Hi participen diferents entitats, escoles de circ i professionals tant de Catalunya com de la resta d'Espanya, tot un món de projectes duts a terme per diferents col·lectius i amb un llenguatge artístic propi que enriqueix i transforma la societat.

Al llarg de la Trobada coneixerem algunes iniciatives i projectes de circ social, debatrem sobre el present i el futur d'aquestes iniciatives, es prioritzaran les pròximes línies d'acció reflectides en el II Pla Integral de Circ i plantejarem com podem organitzar-nos i treballar com a sector.

Així mateix, esperem fer d'aquesta Trobada un espai ple de dinàmiques, rialles, història, relacions, compromisos i germanor entre professionals, artistes, formadors i entitats que treballen per fer del circ un lloc de cooperació, solidaritat, esforç, superació, autoestima...

Comitè organitzador: *Albert Vinyes, Andrea Martínez, Antonio Alcántara, Joan López, Pasquale Marino i Pilar Serrat*

Relatoria: *Aida Ballester i Lola Renau*

Disseny i maquetació: *Lola Renau*

Audiovisual: *Gabriel Cagide*

Comunicació: *Eva Romero*

Foto: Jordi Blas

SUMARI

Benvinguda	1
Metodologia de la jornada	3
Presentació de projectes:	5
MUS-E	5
Formació de Formadors	5
Valldaura Circ	7
Taller-Teatre i Circ Social, La Fusteria, Cardedeu	8
Circ Social al Ateneu Popular 9Barris	9
Circo Los, Sant Celoni	11
Clown Integrat – Alquimistes Teatre	11
Acirkaos Circ Social, Menorca	12
Marta Tudela	13
Plataforma Estatal d'Escoles de Circ Socioeducatiu (PEECSE)	13
Present i futur del circ social a Catalunya	14
Pla Integral de Circ i Circ Social	18
Què podem fer junts?	23
Conclusions	27
Annexos	28

BENVINGUDA

- *Aquesta I Trobada de Circ Social és un punt de comunicació de tots els agents del circ social que té la finalitat de crear-se com a sector.*
- *El circ social ofereix infinites possibilitats per a la inclusió de tots aquells sectors socials —nens, adolescents, gent gran, capaços amb alguna discapacitat— que un sistema socioeconòmic malalt i pervers estigmatitza i deixa fora.*

Són les 10 del matí del dissabte 29 de novembre de 2014. Som al gimnàs de l'Ateneu Popular 9Barris. Fora fa fred i plou. Avui ens reunim aquí per primera vegada a Catalunya per parlar de circ social. La convocatòria parteix de la Comissió de Formació de l'Associació de Professionals del Circ de Catalunya (APCC), i són moltes les persones i els projectes que s'han inscrit.

A poc a poc l'espai es va omplint. Pasquale, el nostre animador “oficial”, ens informa: ja han arribat sis dels projectes presentats, els companys de Menorca ja són aquí... Esperem...

Els participants fan un cercle. Antonio Alcántara, responsable de Formació i Circ Social de l'Ateneu, proposa una dinàmica de presentació, en la qual tots participen. Pasquale dinamitza. Mentrestant, Gabriel fa el vídeo, i Aïda i Lola, les relatores, observen atentament. És un moment alegre i relaxat.

Iniciem la ronda de presentacions. Comença Pasquale: fa un soroll amb la veu, fa un pas endavant i, amb el cos, expressa en una foto fixa les dues activitats que millor el representen. Gabriel ho grava des del centre del cercle.

Com tots (o molts) es dediquen al món de l'espectacle, hi ha molt mim, molta expressió, molta capacitat de comunicar amb el cos. Es respira un ambient tranquil. Alguns senten una lleu tensió davant la imminència del seu torn.

Després de les presentacions, Pasquale acaba la dinamització fent una ronda de canvis de lloc.

Antonio explica com ens situem en l'espai. També ens informa que ha vingut gent de Cantàbria, Valladolid, Menorca, Lleida, Canàries, etc. Assenyala la seva alegria perquè s'hagin apuntat tantes persones. “Quan, des de la Comissió de Formació de l'APCC, vam decidir fer aquesta Trobada no sabíem quants seríem”, explica, però ara ens trobem que hi ha “aigua a la piscina”, així que ens disposem a nedar tots junts a través d'aquesta primera Trobada de Circ Social de Catalunya. Benvinguts.

Comencem!

Pilar Serrat, coordinadora de la Comissió de Formació de l'Associació de Professionals del Circ de Catalunya (APCC), entitat organitzadora d'aquesta I Trobada de Circ Social, dóna la benvinguda als assistents i explica que els objectius de la jornada són: conèixer els diferents projectes de circ social existents i establir contacte entre tots, avaluar les necessitats del sector del circ social, dilucidar les problemàtiques que presenta i elaborar objectius comuns per tal de solucionar-les.

Pilar aclareix que ella no fa circ social. Explica que el circ ha experimentat un gran creixement i que aquesta Trobada és un bon inici per crear una xarxa on compartir projectes i disposar d'un punt de trobada perquè, encara que el circ s'inclou en un àmbit molt actiu, està desorganitzat. Per aquesta raó, aquesta I Trobada de Circ Social és un punt de comunicació de tots els agents del circ social que té la finalitat de crear-se com a sector, ja que aquesta visió és important per tenir més pes davant de les administracions, a l'hora de reivindicar-se i defensar interessos.

Per la seva banda, Alfred Fort (APCC), expressa el seu agraïment per l'assistència i pel treball realitzat perquè aquesta jornada sigui possible i, molt especialment, a tots aquells que, a través del circ, intenten fer que les persones visquin millor. Alfred destaca que, en general, no es valora en la seva justa mesura el fet que els nens, la gent gran o qualsevol persona amb dificultats pugui accedir a una millora de les seves possibilitats a través del circ. Per ell, això és el millor que pot fer el circ pel món.

Xavi Artal, president de Bidó de Nou Barris, entitat gestora de l'Ateneu Popular 9Barris, on es realitza la Trobada, aclareix que el circ social no és una activitat nova. Explica el procés de creació de l'Ateneu, on es fa circ social des de fa 30 anys. Xavi assenyala que el circ social ofereix infinites possibilitats per a la inclusió de tots aquells sectors socials —nens, adolescents, gent gran, capaçs amb alguna discapacitat— que un sistema socioeconòmic malalt i pervers estigmatitza i deixa fora. Davant d'aquests tipus d'agressió, reivindica el vers del poeta León Felipe com a llum de far d'aquest apassionant viatge comú que és el circ social:

“Porque no es lo que importa llegar solo ni pronto, sino llegar todos y a tiempo”.

Salut i circ!

METODOLOGIA DE LA JORNADA

- *Exposició de projectes de circ social.*
- *Reflexió sobre el present i el futur del circ social.*
- *Priorització del punts dedicats al circ social dins del Pla Integral de Circ.*
- *Com impulsem el circ social?*

Explicarem aquí els mètodes i les dinàmiques que s'han dut a terme en cadascun dels espais de la Trobada, amb la finalitat de contribuir a la comprensió de la relatoria que a continuació es presenta. En cada apartat s'han detallat i explicat les aportacions i les vivències de la manera més objectiva possible, salvaguardant l'estil i les diverses opinions i intervencions dels participants. A les intervencions que no quedaven prou clares (la manca de temps va fer que algunes fossin massa breus) hem incorporat dades basades en la informació disponible per fer-les més entenedores (les dades s'han obtingut de pàgines web, blocs o llocs de referència). En tots els casos s'aporta l'enllaç de la font, que també podeu consultar a l'annex 4.

En el primer espai s'exposen els diferents projectes, entitats, formadors i educadors, etc., que van assistir a la Trobada. Els ponents i l'ordre de presentació van dependre de la sort, que es va dirimir mitjançant un joc de sorteig on Pasquale escollia a l'atzar una papereta d'entre tots els participants.

El segon espai està dedicat a reflexionar sobre el present i el futur del circ social. A causa del nombre d'assistents, es van formar quatre grups. Dos d'ells van treballar els límits amb els quals es troba el circ social, mentre que els dos restants van analitzar les oportunitats amb què compta. A continuació, un representant de cada grup va explicar allò treballat. Es va finalitzar aquest espai amb un debat obert. Per facilitar la lectura, la relatoria es presenta unificant el treball dels diferents grups i a l'annex 1 es pot trobar el treballat textualment. Així mateix, a l'annex 3 exposem un text sobre els límits i les potencialitats, elaborat per Aïda Ballester en el context del seu doctorat sobre circ social, des d'un dels punts de vista possibles. Entenem, per tant, que hi caben altres interpretacions i elaboracions a partir del que s'ha exposat a la Trobada.

La tarda comença amb un tercer espai dedicat al Pla Integral de Circ. En primer lloc s'explica breument la seva elaboració i s'exposen els límits, les necessitats i els aspectes que amenacen l'aplicació del Pla. De manera específica, aquest temps es dedica a exposar els objectius i el pla d'acció directament relacionats amb el circ social. A continuació es porta a terme una tècnica participativa encaminada a ressaltar els objectius i els plans d'acció que s'haurien de prioritzar. Consisteix en una dinàmica de puntuacions en la qual s'atorguen des d'1 fins a 5 punts a cadascun dels diferents objectius i plans d'acció, sent 5 la puntuació més alta i 1, la més baixa. El resultat correspondria a la suma de les puntuacions, sent la més prioritzada aquella que contingués major valoració numèrica. El resultat de la dinàmica està exposat en

forma de taula en l'apartat Pla Integral de Circ Social, i també en l'annex 1. A l'annex 2 es pot trobar la definició d'exclusió social, que va suscitar un destacat debat durant la pròpia dinàmica.

L'última part de la Trobada plantejava què fer conjuntament per impulsar el circ social mitjançant la resposta a tres preguntes. En aquest espai es va dur a terme la tècnica del World Cafe, una forma intencional de crear una xarxa de conversa al voltant d'assumptes que importen. És una tècnica creativa i col.laborativa que possibilita la participació de tots/es els membres en les diferents qüestions o temes que es plantegen. En aquesta Trobada es van plantejar tres preguntes importants que van tenir una presència rellevant durant la jornada. A cada taula es treballava una pregunta i un representant feia de mediador i recollia les respostes. Cada quinze minuts els participants canviaven de taula, tenint obligatòriament que passar per cadascuna de les tres. El representant de cada taula no podia canviar perquè el seu paper era entrellaçar les diferents idees que havien tractat els diferents grups. Al final, es van presentar les conclusions de les diferents preguntes plantejades i es va deixar un espai per al debat. A l'annex 1 s'exposen textualment les preguntes i les respostes donades durant la dinàmica.

PRESENTACIÓ DE PROJECTES

MUS-E

MUS-E és un programa formatiu que té com objectiu introduir l'educació a través de l'art a les escoles públiques, dins de l'horari escolar. Es realitza a tot l'Estat. Ho porta endavant la fundació Yehudi Menuhin (<http://fundacionyehudimenuhin.org/programas/mus-e/>) des de Madrid. L'objectiu del programa és "lluitar contra la violència, el racisme i l'exclusió social, afavorir el desenvolupament de les capacitats dels nens i nenes, així com el reconeixement de la diversitat cultural", tot això a través de les arts.

En aquest àmbit s'inscriu el projecte Dia Intercentres MUS-E a Catalunya, on les diferents escoles que participen en el programa mostren el procés i el resultat del seu treball.

Només hi ha dues comunitats autònomes en les quals es fa circ: Catalunya i Extremadura. Els barris de Barcelona on es realitzen aquests projectes són: Sant Roc de Badalona, la Mina al Besòs i El Raval a Barcelona. També es porta a terme en centres escolars de Sabadell i Girona.

Per formar part del projecte cal consultar la convocatòria i l'escola ha de reunir els requisits marcats. Es pot sol·licitar en qualsevol lloc de la Península i està dirigit a escoles amb un elevat nivell de fracàs escolar, problemes d'integració, violència, problemes econòmics, etc. Està finançat pel Ministeri d'Educació, el Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat, i a Catalunya, pel Departament d'Ensenyament.

En quant a la formació, els professors de circ troben dificultats per fer una bona feina, i a les classes tenen una mitjana de 24 alumnes, disposen de poques hores i el professor de circ treballa sol, juntament amb un professor d'educació física o el tutor. El circ s'utilitza com un vehicle, com una "excusa" per a la integració, ja que com a molt es poden treballar els malabars i les figures acrobàtiques, a causa de la manca de material, a la manca d'infraestructures, i pel risc que comporta. Es porta a terme en l'etapa de primària en tots els centres. Només hi ha un institut a Barcelona, el Pau Claris, on també es fa a secundària.

No està pensada com una activitat extraescolar, perquè una de les filosofies del projecte és la introducció de les arts en el currículum escolar, ja que hi ha una mancança important d'educació a través de l'art.

Formació de Formadors

Es presenta el curs de Formació de Formadors que es du a terme a l'Ateneu Popular 9Barris. La presentació va acompanyada d'un document explicatiu que es pot consultar a: <http://www.ateneu9b.net/noticies/curs-de-formacio-formadors>

El curs de Formació de Formadors consta de sis etapes i unes pràctiques finals. Aquest curs 2014-2015 està previst impartir les tres primeres etapes.

Aquest projecte es va gestar a partir de les inquietuds de formadors de circ social respecte al seu treball i a les possibilitats de millorar-lo. Per tal de recaptar informació, es va establir contacte amb

Acció Social de Cirque du Soleil (<http://www.cirquedusoleil.com/es-ES/help/about/cirque-du-soleil.aspx>), que fa circ social des de fa diversos anys, i es va organitzar un curs junt amb altres entitats de Catalunya i Europa també en l'àmbit del circ social.

Fa alguns anys, la Xarxa Europea de Circ Social Caravan <http://www.caravancircusnetwork.eu/> va començar a interessar-se per la creació d'un curs de circ social per als formadors. Al setembre de 2012 es va fer una reunió a Bucarest, on es va posar en marxa el projecte. Al desembre d'aquest mateix any es va dur a terme una segona reunió a Finlàndia, on es van treballar i van intercanviar opinions i es va definir el currículum del curs. Al febrer de 2013, a Amsterdam, es van treballar els aspectes pedagògics i es va tornar a definir el currículum de la formació. Finalment, al març de 2013, a les sessions metodològiques realitzades a Belfast, es van acabar d'ajustar les competències del curs. Després d'aquest període, cada participant va implementar el curs al seu país. A l'Ateneu es va realitzar a nivell intern amb la participació del professorat de l'Ateneu i amb un professor de circ social que havia participat en els cursos del Cirque du Soleil. Al final de cada sessió es feien valoracions sobre el temps, els ritmes i les dinàmiques. A partir d'aquí es va confeccionar el que seria el programa d'aquest curs. Al maig de 2014 es va convocar una trobada a Estocolm i tots els participants dels diversos països es van reunir amb la finalitat de posar en comú els resultats de la formació i consensuar el contingut dels currículums. Com a resultat, les competències, dinàmiques i hores són exactament iguals tant si es fa el curs a l'Ateneu, com a Estocolm o a Brussel·les. Al juliol de 2014 es va fer una reunió de conclusió on es van explicar els problemes i les expectatives, i es va convidar a diferents projectes de circ social de tota Europa a compartir la seva experiència.

El curs sorgeix de la iniciativa Caravan i en la seva elaboració participen la Universitat de Lovaina (Bèlgica) amb la finalitat de guiar l'estructuració de competències, el currículum i les valoracions, així com les escoles i formadors participants, que són: Ecole de Cirque de Bruixelles, le Plus Petit Cirque du Monde, Circus Elleboag, Belfast Community Circus, Sorin Circus, Circus Cirkos, Parade Foundation i Ateneu Popular 9Barris.

A continuació exposem diverses qüestions que es van plantejar en relació amb el curs de Formació de Formadors:

Quan es realitzarà la formació?

Eta 1: 23-24-25 de gener de 2015.

Eta 2: 13-14-15 de febrer de 2015.

Eta 3: 28-29 febrer i 1 març de 2015.

Cada etapa es de 20 hores

Les etapes 4, 5 i 6 estan previstes per al curs 2015-2016, i també les pràctiques.

Hi ha requisits?

En principi és obert. Normalment es treballa amb formadors de circ i educadors, però no està tancat. L'únic que es demana és que es faci la primera etapa per poder continuar amb les següents. Les altres etapes es poden fer o no, però en l'acreditació constaran les competències que s'hagin cursat.

Es possible dur aquest curs a altres comunitats autònomes?

Ja s'ha fet en altres ocasions. L'etapa 1 s'ha realitzat a Alacant i València, i es pot fer en altres ciu-

tats. No s'ha tancat la possibilitat de fer el curs complet fora, però primer volem fer-ho aquí i veure com funciona. Si a partir d'aquí es sol·licita fora, sí que es pot valorar la possibilitat.

Es obligatori fer les pràctiques?

Sí. Entre els programadors del curs es va considerar necessari fer les pràctiques i veure com treballen els alumnes.

Després del curs hi ha alguna acreditació?

Sí. És una acreditació que atorga Caravan i és un títol europeu en el que constaran les competències que s'hagin cursat.

Com afecta a la inserció laboral?

El curs no està pensat per tenir un títol que et possibiliti trobar feina, sinó que més aviat és per a aquelles persones que ja han estat en contacte i tenen experiència en circ i vulguin millora la seva intervenció.

Valldaura Circ

Valladura circ, el circ com a experiència vital d'autosuperació constant. Valldaura, situat al Berguedà, és un centre tancat en el qual es forma a adolescents amb diferents problemàtiques, patologies duals en la seva majoria, que estan en ell per qüestions conductuals o de justícia, i van derivats tant de l'Administració com del sector privat . El projecte de circ va néixer l'any 2009 com a proposta d'intervenció terapèutica i educativa amb els adolescents residents. El naixement d'aquest projecte de circ social va ser el següent: a partir de dues intervencions de Pallassos sense Fronteres que van funcionar molt bé, el director del centre va suggerir que es realitzés un projecte de circ per als joves, en què s'organitzés un espectacle i es portés als nois a fer actuacions; aquesta proposta dibuixava el projecte, el qual es va materialitzar l'any següent gràcies a la Fundació La Caixa, que va concedir un ajut vital que no s'ha tornat a repetir en anys posteriors.

El Circ Social de Valldaura està gestionat per Amalgama-7 (<http://www.amalgama7.com/modul.php?idioma=esp&idmod=5&idsm=16&idfit=38>), una institució privada especialitzada en el treball preventiu, educatiu i terapèutic amb adolescents i joves, i les seves famílies. Inclou tot tipus de patologies i tot tipus de sector social: des de persones que no tenen ni tan sols família, fins a famílies amb abundants recursos.

Valldaura és un centre on tracten des del punt de vista mèdic-psiquiàtric diferents patologies que afecten a molts joves. La Fundació Portal (<http://www.fundacioportal.org/>) és un centre annex que es dedica a la inserció social de tota aquesta població. Els beneficiaris són els joves amb patologia dual i les seves famílies. El centre porta a terme una activitat terapèutica i educativa amb aquests nois i noies en la qual s'aborden els principals comportaments de risc d'aquesta franja d'edat, així com altres trastorns o patologies que es manifesten o s'agreugen en aquesta etapa evolutiva. Les eines que es proporcionen als joves, a part de cursar l'ESO dins del centre, entre d'altres, són les activitats de muntanya i el circ, aquestes últimes des del 2010.

Es treballa en una aula del centre que té prou alçada, on hi ha un trapezi i unes teles penjats permanentment; aquí es fan les acrobàcies, el clown o els malabars, però també es surt del centre:

al bosc a fer classe de clown, o a un local del poble del costat cedit per l'Ajuntament. De vegades també es fan classes a La Crica (associació de circ de Manresa), on aquests joves entren en contacte amb altres persones i es barregen amb altres històries, fora de la bombolla social en què viuen habitualment.

A part de les sessions es fan espectacles. El més important és l'1 de maig, que és la jornada de portes obertes. El centre és un antic convent de clausura i hi viuen els joves. El dia 1 de maig van tots els familiars i és un dia de gran festa: 30 o 40 joves mostren en una actuació totes les tècniques circenses que han après. El primer any, per comprovar com reaccionaven els joves davant un públic, es va actuar en residències de la tercera edat, amb la gran sorpresa que es van trobar dos mons que normalment no es veuen i es van produir trobades molt màgiques i boniques.

El projecte ha anat creixent: ha realitzat una caravana de circ i ha participat en el Fòrum de Circ Social amb Uruguai, amb viatges d'anada i tornada.

Així mateix, ha suscitat tant d'interès i l'augment del públic a les actuacions de l'1 de maig ha estat tal, que en l'actualitat es plantegen buscar un altre espai per donar cabuda a tots els espectadors. També hi han actuat companyies com Los Galindos, Totó, alguns de manera voluntària i altres amb un caixet mínim.

Taller-Escola de Teatre i Circ Social, Casal de Joves La Fusteria, Cardedeu

Es presenta un projecte iniciat aquest any en el marc del teatre social i el circ social, que es duu a terme al Casal de Joves La Fusteria, a Cardedeu, amb el nom de Taller-Escola de Teatre i Circ Social. El projecte s'inscriu en les activitats realitzades per Artescena Social (<http://artescenasocial.blogspot.com.es/p/tallers.html>), una entitat sense ànim de lucre que des de 2003 proposa projectes de dinamització comunitària a través de disciplines artístiques: teatre social, teatre/circ, vídeo, etc. Els seus projectes intergeneracionals i interculturals tenen com objectiu la participació i la cohesió social.

Des 2003-2004, a La Fusteria es treballa amb joves en la creació d'experiències a través del circ, el moviment i l'expressió corporal, amb l'objectiu d'atraure el seu interès cap a les arts escèniques. Gràcies al Casal de Joves, el local ha anat creixent. Han passat de no tenir calefacció a poder comprar les teles i els trapezis, així com altres materials de circ i teatre. La demanda de tallers també ha augmentat considerablement.

Una subvenció de l'Ajuntament ha permès contractar una coordinadora per gestionar els tallers i les diverses activitats.

El taller que ens presenten està estructurat en classes d'acrobàcia i teatre, i està obert a qualsevol persona interessada, la qual cosa aporta diversitat.

Serveis Socials es coordina amb ells per fer un taller d'adolescents en risc d'exclusió social. La finalitat és crear un nucli de circ social i teatre amb els joves. Ambdues disciplines funcionen bé conjuntament i els joves han tingut una resposta positiva.

Finalment, ens presenta una obra, "Jo sé qui sóc" que va néixer d'un projecte amb joves i que ha promogut la seva vinculació a les arts escèniques, fent que molts d'ells es vulguin formar en circ i

teatre, i arribar a ser professors. El video de l'obra es pot trobar a internet (https://www.youtube.com/watch?v=Lx_bIJ6K_S4).

Circ Social a l'Ateneu Popular 9Barris

En la dècada de 1970, quan es va crear l'Ateneu Popular, Nou Barris era, i segueix sent, una de les zones més deprimides de Barcelona. Al districte es troba Ciutat Meridiana, conegut com a Vila Desnonament, i les rendes més baixes i el major nombre d'aturats són aquí. Les coses segueixen igual que en els anys 1970 i, encara que l'entorn està més urbanitzat, la vida no ha canviat ...

En aquella època, quan es va començar a gestar l'activitat a l'espai que ocupava la planta asfàltica que va donar origen a aquesta entitat <http://arxiuhistoric.blogspot.com.es/2015/01/gener-ocupacio-i-desmantelament-de-la.html> , els grups d'animació que participaven a l'Ateneu anaven pels barris per anunciar les activitats que es feien i perquè la gent pogués anar (estava situat en un descampat, fosc, i semblava una zona perillosa). Cap a l'any 1983-84 es va ajuntar un grup de joves que va començar a fer circ. Al principi es fabricava el seu propi material, perquè no hi havia botigues especialitzades ni un lloc on trobar-se, feien les maces amb ampolles d'aigua, es penjaven els trapezidis de les bigues de l'edifici, es construïen les xanques, etc. A mesura que aquest grup de joves aprenia les tècniques de circ (de forma autodidacta), anava impartint tallers de circ pels barris per aconseguir diners per al material. Aquesta activitat va durar diversos anys.

L'Ateneu és un equipament municipal, però des de l'any 1990 la gestió recau de manera directa en els veïns, d'on sorgeixen els projectes que el conformen en l'actualitat. L'activitat de circ social es va iniciar com una manera de compartir coneixements, temps i experiències. Els joves dels barris del voltant acudien a l'Ateneu un dia a la setmana on aprenien tècniques de circ. Després, tornaven al barri i mostraven el que havien après. El resultat era que "els dolents" del barri, a través del circ, treien un somriure a la gent, als veïns. El circ va contribuir a trencar les pautes de violència que existien.

Actualment, a l'Ateneu hi ha tres línies de treball, que a grans trets són:

- Programació cultural (disposa d'un teatre on es fan música, teatre, diferents propostes).
- Producció d'espectacles (com el Circ d'Hivern, que és un espectacle de circ professional amb un públic de fins a 8.000 espectadors).
- Formació i Circ Social. La idea general sobre la qual pivoten les diferents activitats de l'Ateneu és la cultura com a eina de transformació social a través de la participació, amb el circ com a element vertebrador.

Actualment, l'escola de circ de l'Ateneu treballa amb 450-500 joves entre 6 i 18 anys, sota la responsabilitat d'un equip de 20 formadors. Alguns porten molts anys formant i altres són formadors que han crescut com a alumnes dels projectes i que ara, amb 20-25 anys, s'incorporen a poc a poc a la formació.

En la línia formativa de l'Ateneu s'inclouen les escoles de circ infantil i juvenil. A l'escola infantil de circ hi ha 95 nens entre 6 i 12 anys, i són 10 els professors que estan treballant amb ells.

L'escola juvenil de circ inclou 30 alumnes entre 13-14 i 17-18 anys i un equip de 6 professors.

Des de l'Ateneu també s'imparteixen cursos de formació de formadors de circ social, que s'expliquen en el projecte Formació de Formadors d'aquest mateix apartat.

Així mateix, es treballa en altres accions comunitàries:

- **Exit: Circ al currículum escolar.** És un projecte que s'emmarca en el programa Exit (http://www.edubcn.cat/exit/suport_atencio_de_les_diversitats_als_centres/tallers_ciutat/circ_exit) i es realitza conjuntament amb el Consorci d'Educació. En aquest projecte, els joves aproven assignatures del currículum escolar (com català, matemàtiques, etc.) fent circ. És un recurs de diversificació curricular que s'ofereix en 3r i 4t d'ESO a joves que necessiten aprendre d'una altra manera. Durant 10 sessions fan treball de circ a l'Ateneu i després, a classe, s'extrapole l'après mitjançant un treball d'investigació.
- **Casals infantils.** Es treballa amb tots els casals infantils del Nou Barris i els barris del voltant. En total són 4 barris i participen 100 joves d'aquests barris (Trinitat Nova, Projecte Golfes; Roquetes i Canyelles, SOIA i PD; Verdum, Grup Muntanyès; l'Ateneu Popular 9barris, El Bidó de Nou Barris). Es tracta de buscar un equilibri entre la formació, la creació i la difusió cultural i artística. Aquí trobem molts projectes que es diuen de circ social, però en alguns es pot treballar més el circ i menys l'aspecte social, i en altres a l'inrevés, més l'aspecte social i menys el circ (per exemple, en el projecte de casals, en una sessió d'una hora i mitja pot passar que es necessitin 40 minuts per relaxar el grup i aconseguir que entri en una dinàmica, que escolti..., i es pot fer circ al final de la classe).
- **Fem Salut a través del circ:** projecte de circ amb adolescents finançat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona. L'objectiu és fomentar hàbits saludables físics i socials a través del circ. Hi ha prop de 60 adolescents apuntats a aquest projecte.
- **Amics i Circ, Baró de Viver:** (<http://iaec2014.bcn.cat/es/barcelona-incluye/actividades-relacionadas/amigos-y-circo/>) és un projecte de circ social que porten a terme AFEV Barcelona (moviment d'educació no formal per lluitar contra les desigualtats) i Ateneu 9Barris junt amb l'Agència de Salut Pública de Barcelona, el Consorci d'Educació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona i dues escoles del barri Baró de Viver.
- Els joves treballen amb un altre company com si fos un germà gran que els acompanya. Un dia fan circ i l'endemà extrapolen el que han après a la seva vida quotidiana (per exemple, es transmet el següent missatge: com has de tenir por d'entrar en un supermercat a comprar i que et donin el canvi si ets capaç de pujar a una bola d'equilibri o un trapezi).
- **Adimir programa IntegrARTE, Montcada i Reixach** (<https://www.youtube.com/watch?v=X5m-3VLeH24Q>): es treballa amb 12 joves, tres d'ells amb autisme. Cadascun d'aquests nois té un cuidador que l'acompanya, a més dels professors de circ.
- **Intercanvis de circ infantils i juvenils,** en els quals s'estableix una relació transnacional i europea amb altres projectes de circ. En aquests intercanvis participen joves de 12 a 18 anys, els quals conviuen durant uns dies amb joves de la seva mateixa edat d'altres països que també fan circ. Es fan intercanvis d'anada i tornada (és a dir, un any van els joves de l'Ateneu a un país i l'any següent l'Ateneu acull els joves que van acollir l'any anterior). Cal destacar aquí el projecte

de circ social iniciat pel col·lectiu Massa Gent Sense Masses (<https://massagentsensemasses.wordpress.com/>), format per ex alumnes de l'Escola Juvenil, al barri Boris Vega d'Estelí, Nicaragua.

Tots aquests projectes tenen una mateixa finalitat pedagògica: un jove que comença fent un taller al carrer pot continuar a través d'un casal de barri, d'aquí pot accedir a l'escola infantil, al circ amb adolescents, a la formació de formadors, a l'escola Rogelio Rivel, i seguir vinculat al projecte convertint-se en formador.

Circ Los, Sant Celoni

L'escola de circ Los (<http://www.circolos.es/>) està ubicada a Sant Celoni. Aquest és el sisè any que fan classe en el context extraescolar. Al centre van des de nens de 3 anys fins a adults a aprendre diverses modalitats i tècniques de circ, en total, més de 100 alumnes de diferents poblacions del Baix Montseny. Acudeixen a aquesta I Trobada de Circ Social per donar-se a conèixer (fins ara han estat treballant la base del seu projecte, ja que és totalment autogestionat i no rep ajuda de cap institució). La població amb la qual treballen és de classe mitjana i les classes tenen un preu que serveix per millorar l'espai de treball, comprar material, etc. Al Baix Montseny hi ha moltes fundacions que atenen persones amb diferents discapacitats i problemàtiques, també centres de menors del Departament de Justícia, molta població immigrant, etc., i assenyalen que per a ells seria interessant que pogués participar dels avantatges que aporta la formació de circ, encara que per manca de recursos, tant materials com humans, per ara no ho poden atendre. A l'escola han treballat amb alguns nens amb síndrome de Down i han observat una evolució espectacular, i aquest és un camí que tenen interès a seguir.

També el grup de joves del Centre de Menors de Gualba ha assistit a algunes representacions de circ familiar i s'ha produït una interacció molt interessant. El principal problema que tenen és que no disposen de recursos per abastar tota la demanda, i plantegen la possibilitat que es creï un sistema de beques o alguna subvenció per poder tirar endavant el projecte de circ social.

Clown integrat – Alquimistes Teatre

Es presenta el projecte de la companyia Alquimistes Teatre (<http://www.alquimistes.com/>), un grup que va néixer el 1998 a partir del treball conjunt de les companyies Albandis i Carro de Baco, a Santa Coloma de Gramenet, i que treballa amb joves i adults amb diversitat funcional. Fa uns anys, els joves van mostrar el seu interès per aproximar-se a les tècniques de pallaso i van organitzar un espectacle que presenten a la Festa Major, les escoles, diversos festivals, etc. És un projecte amb un alt interès pedagògic i enfocat a canviar els estereotips socials en relació amb les persones amb diversitat funcional. A vegades, també imparteixen classes obertes amb persones del barri o altres professors externs al projecte que volen participar i tenir contacte amb persones amb diversitat funcional i, així, jugar a ser "ximplés" alguna vegada. A més, Alquimistes Teatre organitza anualment la FITI, Fira Internacional de Teatre Integratiu, amb l'objectiu de visibilitzar els projectes de teatre, circ i dansa que es fan amb persones amb diversitat funcional. Alquimistes lluita per la normalització i la desmitificació de la discapacitat i la FITI és una finestra oberta.

Acirkaos Circ Social, Menorca

L'Associació Són Circ és una associació sense ànim de lucre creada a Ciutadella de Menorca l'any 2010, que promou el desenvolupament de les arts circenses, oferint un espai de referència per a la formació, l'assaig, la recerca i la creació.

El vessant Acirkaos Circ Social (<https://www.acirkaos.org>) és una proposta pedagògica integral que proposa descobrir el circ a través del joc, estimulant la fantasia, el desenvolupament d'habilitats físiques i les arts escèniques, sense oblidar l'educació en valors que es transmet i fomenta als nens, joves i adults en les nostres activitats.

Activitats habituals

Escola anual de circ social: la utilització del circ com a eina educativa i de socialització ens permet la integració de grups vulnerables i la millora de determinades situacions de risc social.

S'han realitzat tres trobades europees de circ social, dins del programa Joventut en Acció:

- Any 2010: I Trobada de Circ Social de Menorca que va donar inici al nostre projecte social.
- Any 2012: II Trobada amb el tema "Circ i Igualtat". Es va realitzar una formació de formadors i es va tractar el tema de Gènere i Circ.
- Any 2013: III Trobada "Circ en REDVolución" en format de seminari on es va exposar el treball que es realitza en l'àmbit social a través de l'activitat circense en el marc de l'educació no formal amb joves.
- Actualment s'està preparant l'intercanvi juvenil europeu "Social Circus Xou Camp!" sota el programa Erasmus+, que tindrà lloc del 27 de juny al 5 de juliol de 2015.

Tallers inclusius amb col.lectius en risc social

Taller de Circ Social per a Joves: l'any 2013 es va realitzar el projecte "Circ Social per a Joves" dins del programa Joventut en Acció de la Unió Europea, en el que van participar joves de la Fundació per a Discapacitats de Menorca (FPDM) i del Centre d'Atenció a la Infància i a la Família de Menorca (CAIF).

Tallers de Circ al Centre Penitenciari de Menorca: amb l'objectiu d'oferir una activitat d'oci diferent i utilitzar el circ com a eina d'inclusió en un col.lectiu en alt risc social.

Tanmateix, amb l'objectiu de professionalitzar les arts del circ, durant tot l'any organitzem tallers regulars/intensius de diferents disciplines oberts per a tots els públics, nivells i edats.

Altres projectes

Fins aquí hem presentat diversos projectes i entitats dedicats al circ social i al teatre social. S'han mostrat projectes en què es posen de manifest diferents maneres de fer, diferents objectius, metodologies, formes de finançament i recursos, el que ha donat lloc a una trobada positiva i enriquidora. Així mateix, aquest temps dedicat a compartir experiències i inquietuds també ha permès mostrar altres projectes que no són específicament de circ social més o menys consolidats, sinó propostes dins d'aquest àmbit que també aporten valor en forma d'iniciatives o recursos. És el cas de l'aproximació de l'educador social al circ que proposa Marta Tudela, i de la Plataforma Estatal d'Escoles de Circ Socioeducatiu (PEECSE).

Marta Tudela està finalitzant la formació en Educació Social i, encara que no presenta cap projecte, ha planificat vincular les pràctiques amb el circ social. Va viure un temps a Alemanya, on va tenir l'oportunitat de conèixer la pedagogia del circ i altres experiències relacionades. A nivell burocràtic, la Universitat va dificultar la possibilitat de realitzar projectes relacionats amb el circ social i l'educació social. No obstant això, va aconseguir ser tutoritzada i participar en un projecte de circ amb joves. La seva experiència en les pràctiques estava vinculada a una UEC (Unitat d'Escolarització Compartida) a Tarragona on es practica circ amb joves. No era fàcil treballar aspectes com l'autoestima o l'empatia, per la metodologia de treball de la UEC. Tot i això, continua buscant projectes similars que senten les bases d'un bon treball i la possibilitat d'aproximar l'educació social al circ social.

La Plataforma Estatal d'Escoles de Circ Socioeducatiu (PEECSE). La PEECSE és una plataforma d'àmbit nacional que aglutina projectes formatius en matèria d'iniciació al circ, circ social i circ adaptat. Està formada per escoles, associacions, projectes formatius i persones individuals. Es va fundar d'any 2013.

La Plataforma es va crear amb l'objectiu d'aglutinar i unir esforços entre els diferents projectes formatius de circ a Espanya. Per un costat, crear una xarxa de trobada i intercanvi pedagògic entre escoles, i per un altre, facilitar la creació de nous projectes.

La Plataforma engloba diferents tipus de projectes formatius: escoles d'iniciació al circ, programes d'integració utilitzant el circ com a eina educativa, treball amb persones extraordinàries, així com projectes de pràctica amateur de circ per joves.

Podeu trobar més informació a: <https://plataformaescuelasdecirco.wordpress.com/>

PRESENT I FUTUR DEL CIRC SOCIAL A CATALUNYA

- *Límits del circ social: burocràcia, recursos econòmics, anàlisi previ de l'entorn social, comunicació entre institucions, formació, continuïtat, cooperació entre formadors de circ i educadors socials, tesis científiques, soledat, ubicació, visibilització.*
- *Potencialitats del circ social: transformador, inclusiu, motivador, facilita l'empoderament, educació en valors, transversalitat, eina de gestió de conflictes, desenvolupament d'hàbits, autoconeixement, cohesió, justícia social.*

Es fan quatre grups de treball per parlar dels límits i les potencialitats del circ social. Durant 15 minuts es reflexiona sobre aquest tema i s'escriuen els resultats en un pòster per a la posterior exposició (veure annex 1).

L'objectiu és fer una lectura dels límits i les potencialitats del circ social, tant del sector com personals o de les entitats, associacions o projectes, i també dels límits i les potencialitats a nivell extern: institucions, barris, entorns, entitats, etc.

Límits

- Els projectes de circ social es troben moltes vegades limitats per la **burocràcia**.
- Falta un **anàlisi previ** de l'entorn social en què se situa el grup sobre el qual es va a intervenir i una **avaluació de l'impacte** de la intervenció.
- Falta de **contacte** entre les diferents institucions.
- Falta de **recursos econòmics** i, si n'hi ha, manca de **comunicació** entre les institucions i els projectes, el que comporta que, moltes vegades, aquests no es facin efectius.
- Límit **tècnic** que sorgeix en buscar un equilibri entre la part tècnica i la part social, és a dir, el balanç entre el percentatge de circ i el percentatge social que es posa en cada projecte, i que va en funció del grup, de les característiques dels participants, etc.
- Dificultat per arribar a **dominar els dos àmbits** alhora: perfeccionar la tècnica circense pot suposar deixar una mica de banda l'aspecte social, i viceversa.
- La **mostra** o **espectacle final** pot anar en contra del projecte i arribar a ser contraproductiu si s'arriba a ell amb estrès i no hi ha prou temps per fer-ho bé, o si s'elabora un espectacle que està bé però sorgeix d'un procés dolent.
- La **formació** també és un límit: hi ha docents de circ i educadors socials, però entre ells no hi ha espai real per conèixer les tècniques. Així, encara que hi hagi un projecte en què tots dos aspectes tinguin cabuda, no hi ha espais per aprendre a **cooperar junts**, de manera que caldria repensar com s'obre un espai perquè això passi.
- A la formació educativa, **manca la continuïtat**, de vegades deguda a la intermitència en quant a recursos: els alumnes deixen d'assistir o els professors deixen de fer classes perquè han de fer una gira.

- Els formadors de circ coneixen molt bé la tècnica circense però estan menys formats en temes pedagògics.
- Falten **tesis científiques** que ajudin a documentar on està incidint el circ social.
- **Com sector, el circ social camina amb soledat** perquè, encara que hi ha molts projectes, cadascun treballa pel seu costat. Cal trencar aquestes bombolles i compartir.
- Falta d'**ubicació**: on està el nostre lloc? En l'àmbit social? En el cultural? Les institucions no estan connectades entre si i, en ser una activitat cultural que té un benefici social, pertany tant a Serveis Socials com a Cultura. Totes dues s'han de coordinar.

Potencialitats

- És **transformador a la comunitat i al territori**, per la seva capacitat d'intervenir en el territori, l'escola, els centres socials, etc. Es pot treballar circ com a complement d'altres línies d'intervenció, com ara educació en valors.
- És **transformador a nivell social i personal**. Aquest aspecte està relacionat amb el reconeixement de l'espai, de la persona i del grup.
- És **inclusiu**. Permet que participi tothom i per tant facilita el procés de socialització. A més, serveix per a totes les edats. Un exemple és la igualtat de gènere, on és més inclusiu que altres tipus d'activitats (aquest tema genera debat en el grup i es plantegen alguns matisos).
- És **motivador**. A tall d'exemple, un grup d'adolescents actius i impulsius amb qui es treballa la canalització de tota l'energia i s'intenta modificar el comportament.
- Facilita l'**empoderament personal** mitjançant la integració de valors com el creixement integral, l'autoconeixement, l'autoestima, l'autovaloració, la cohesió de grup, etc.
- Al circ social es valora positivament la **diversitat de tècniques** que es treballen. Es poden provar diverses tècniques i després especialitzar-se en la que més agradi. Aquesta diversitat en les tècniques també promou que hi hagi **diversitat de persones** i s'integren totes en el circ.
- El circ possibilita la creació d'un espai de **treball en grup i cooperatiu**.
- Permet **educar en valors**, aspecte que s'integra en l'apartat de transformador.
- Canviar la **perspectiva des de la qual et veuen i et veus**. Per exemple, un jove que és considerat "macarrilla" fa malabars i es converteix en el "malabarista" simpàtic que juga amb els nens. Possibilita que es valorin altres aspectes de les persones que no estaven visibles.
- És una eina per canalitzar i treballar qüestions com la **competitivitat**, i permet enfocar perquè aquesta sigui sana i no es converteixi en un punt de conflicte.
- El circ social és **transversal**, té un caràcter expressiu. En aquest aspecte es compara amb el teatre social, per mitjà del qual es poden explicar sentiments o accions d'una manera creativa i diferent.
- És una **eina de gestió de conflictes**. El terme "teràpia" va generar cert debat en el grup.
- **Disciplinador** en el sentit que facilita el **desenvolupament d'hàbits**, seguir una rutina i una organització com ara, escalfament, estiraments, etc., el que possibilita adquirir uns hàbits saludables

i el respecte a les normes. També permet elaborar hàbits relacionats amb cuidar-se, estimar-se en un sentit positiu, el que significa respectar l'altre, tenir cura del temps, de l'oci, etc.

- És una activitat que **cohesiona**.
- Facilita l'**autoconeixement**. A part del treball en grup, també és important treballar a nivell personal per conèixer i poder integrar en el grup, etc.
- Treballa en el sentit de millorar la **justícia social**.

Debat

El debat s'inicia amb l'afirmació que les problemàtiques poden ser potencialitats. Per exemple: en un barri que no disposa d'equipament ni mitjans, a més de gestionar aquesta necessitat, també és possible donar resposta a aquesta mancança construint alternatives per desenvolupar activitats en els espais amb els recursos disponibles, i sortir positivament enfortits de la situació. Transformar els problemes en potencialitats implica tenir la capacitat de trobar una sortida.

En aquest sentit, i interrelacionant els termes límit i potencialitat, el límit que suposa que tots els projectes de circ social siguin diferents i s'ubiquin tant a Catalunya com a la resta de l'Estat es pot considerar com una potencialitat, ja que permet generar una interrelació i un treball comú des d'opcions diverses. També és una potencialitat disposar d'estructures ja creades, com l'APCC, perquè siguin punt de trobada i de treball on desenvolupar-se i evolucionar.

Hi ha poc marge entre limitació i potencialitat. Per exemple: un festival de fi de curs pot ser un punt de discussió o un moment de protagonisme, de creixement personal, un espai de visibilitat en la comunitat. Així doncs, la comprensió i el resultat d'una acció tindran molt a veure amb la manera en què aquesta es realitzi i es visualitzi. El treball del formador i l'educador, així com el límit relacionat amb la manca de pedagogia, depenen tots dos de la forma en que es treballi i dels objectius que es marquin, és a dir, de les formes de fer.

Un altre límit important procedeix de la nostra cultura i les nostres creences, tant de la societat com del grup objectiu.

Pel que fa al significat de circ social, es considera que és una activitat que inclou tant tècniques circenses com d'educació social, no necessàriament en una proporció del 50% cadascuna (podria ser del 70% -20%, per exemple). La qüestió clau que es planteja en aquest aspecte és: qui dels presents té dos requisits reconeguts, és a dir, és professor de circ i educador social? Aquesta pregunta fa sorgir ambivalències sobre la necessitat o no de tenir un títol acreditatiu i el valor de l'experiència adquirida en l'àmbit del circ social. El tema posa de manifest diverses preguntes i limitacions que té el circ a l'hora de reconèixer formalment, i que podrien resumir-se en el fet que el formador de circ realitza els seus aprenentatges en les escoles de circ, però no hi ha cap formació reglada d'educador social especialitzat en tècniques de circ, art, teatre, etc.

Precisament, els grans límits que té el circ social són les seves potencialitats. El que s'intenta dir és que la dificultat està en encaixar un món, que és el circ social, que es rodó, dins d'un altre món, que seria el món social, que és quadrat. En aquesta quadratura del cercle estaria la gran epopeia de trencar els límits del circ social. Per això, el que realment aporta el circ a la societat és una forma totalment diferent d'entendre el món i d'entendre l'ésser humà en aquest món. Així, on és el

límit? El límit està en la dificultat per donar a entendre i visibilitzar que l'aportació del circ social afavoreix a la societat. En aquest punt conflueixen els papers de l'educador i el formador, a l'entendre que en un món complex, amb éssers humans complexos, potser, tenir un títol d'educador social pot no ser útil per a l'experiència circense. A més, quan s'ha començat a parlar de la incorporació del circ a l'educació reglada i del que podia aportar, s'ha valorat que podria ser perjudicial per al circ perquè es partiria de la idea de normalitzar el circ, igualar-lo, intoxicant-lo de tot el mecanisme educatiu reglat. És molt més educatiu que un artista de circ aporti tots els seus valors, aprenentatges i manera de veure el món, que un educador format a la universitat.

No cal tenir molts títols, però sí que cal adquirir diferents coneixements dels que no tenim.

Respecte a l'impacte social del circ, és un tema difícil, especialment en aquest moment de pèrdua de l'impacte social a Espanya i a Catalunya. El circ ja té un component de millora social per si mateix. En els formadors presents, el circ ja ha actuat positivament. Llavors, com fer per regular la formació circense quan cadascú compta amb uns recursos materials i humans diferents, i els projectes que es realitzen també ho són? No obstant això, sí que es podria realitzar un estudi sobre certs aspectes, experiències, indicadors, protocols, etc., al qual tots poguessin aportar i del qual tots poguessin aprendre. De l'experiència de tots, beure tots!

El circ social inclou dos factors molt importants en els quals basar-se: la intuïció i l'experiència, i un tercer que serveix de motor, que és la motivació. En principi, els professors estan formats en tècniques circenses i, quan treballen el circ social, es barregen elements de formador i educador. Hi ha moments en què un professor ha de fer els dos papers; però, en la formació de formadors, on participen persones d'ambdues professions -formadors de circ i educadors socials- es planteja que el treball, en determinats grups, és més complet amb dues persones, cadascuna amb la seva especialitat. També la motivació personal i la utilització d'eines que facin la feina diària més completa tenen un paper en la formació.

El circ potencia els recursos propis i permet trencar límits com els rols i estereotips; és el cas, per exemple, de les noies que trien majoritàriament fer teles o aeris.

El circ social és un entramat en el que és complicat equilibrar les vessants social i artística: quan s'intenta fer un treball més artístic, potser es deixa de banda la part més social, i si es prioritza la part social, es pot deixar de banda la part artística. Per fer un treball integral és important el treball en xarxa i coordinar-se amb altres professionals.

S'està d'acord amb la rellevància de la intuïció i l'experiència, però es ressalta que s'ha de donar importància a la formació. Aquesta no necessàriament ha de ser acadèmica, però sí cal aprendre d'altres professionals i experiències, és a dir, adquirir coneixement generats de la pràctica.

D'altra banda, es planteja la qüestió de si el circ és educatiu per si mateix o si cal afegir aquest component formatiu.

En quant a la formació, inclou un ventall molt ampli i potser hi ha desconeixement de les possibilitats de formació existents. Per exemple, l'animació sociocultural, que és un tipus de formació professional no universitària, podria considerar-se com un perfil per a la formació de circ.

El debat finalitza aquí per qüestions d'organització, però queden moltes qüestions sense debatre que conviden a organitzar una II Trobada de Circ Social on puguin ser plantejades.

PLA INTEGRAL DE CIRC I CIRC SOCIAL

- *Revisar els objectius del Pla Integral.*
- *Potenciar el circ social en els àmbits del descobriment i l'aprenentatge amb la finalitat de decidir quins són prioritaris.*
- *Cada objectiu està lligat a una data de consecució.*
- *La clau és la visibilització del circ social dins la societat.*
- *Cal construir recursos propis y no detenirse devant la falta de regulació.*

Pla Integral de Circ

La tarda de la trobada es va iniciar amb l'explicació del II Pla Integral de Circ a càrrec de Pilar Serra, membre de l'APCC. L'actual Pla Integral és el segon que es fa a Catalunya i contempla des de l'any 2012 fins al 2015. En ell consten una sèrie d'objectius dins dels diversos àmbits que afecten a la regulació del circ, com impulsar i fomentar la formació, el reconeixement laboral, etc., i està signat pel Departament de Cultura, el Departament d'Ensenyament, l'Institut Ramon Llull, l'Institut de Cultura, l'Ajuntament de Barcelona i l'APCC.

L'actual Pla es va elaborar a partir del treball de diverses comissions, en les quals, els participants buscaven les necessitats emergents en el circ. Durant els quatre anys del primer pla no es va dur pràcticament cap objectiu a terme. Una de les principals causes va ser que no hi havia cap òrgan responsable de supervisió de la consecució dels objectius. Per aquesta raó, en el segon Pla, es va crear una comissió encarregada d'avaluar el seguiment dels objectius. Un dels límits que ha dificultat el compliment dels objectius ha estat la situació econòmica actual i la manca de recursos. Encara que en el segon Pla els objectius estan més ben definits, la crisi ha perjudicat el seu compliment.

En relació amb el circ social, el Pla li dedica un apartat complet, que dependria del Departament de Benestar Social. No obstant això, el Departament de Benestar Social no signa el Pla, el que obstaculitza el seu compliment. Sí que s'ha aconseguit, però, que hi hagi un interlocutor dins del Departament de Benestar que manté relació amb l'APCC i possibilita que es comencin a treballar els objectius d'aquest apartat.

Un dels objectius d'aquesta I Trobada de Circ Social és revisar els objectius del Pla i valorar quins són els prioritaris, quins no ho són, quins falten i com es podrien assolir. Actualment, s'està plantejant la possibilitat d'allargar el període del Pla, però es desconeix si es pot fer, si s'hauria de fer un tercer Pla i quines implicacions tindria. Per part del sector, no hi ha una pressió ni un seguiment del que es demana en el Pla, ja que no depèn únicament de la dotació econòmica, sinó també dels recursos humans. Cal que es reforcin les vies de comunicació entre els departaments, que es promoguin espais on es practiqui circ, etc. D'aquí, és important revisar els punts del II Pla Integral en relació amb l'apartat cinquè d'estructuració i regulació de la formació, on es contempla el punt sisè: potenciar el circ social en els àmbits de la descoberta i l'aprenentatge per tal de decidir quins són prioritaris.

Posteriorment, Juan López, de l'Ateneu Popular 9Barris, fa un recorregut pel que s'ha aconseguit, allò amb el que es treballa i el que queda per fer. Resumeix en una frase el sentir actual de la professió en relació amb el primer Pla Integral de Circ: "va ser com fer una carta als reis mags".

En el segon Pla, cada objectiu està lligat a una data per a la seva consecució, i en ell consta també un equip u organisme al qual poder dirigir-se i que és l'encarregat de fer el seguiment de l'objectiu. Dins de tot el Pla, només hi ha una pàgina dedicada al circ social. A més, entre els departaments no hi ha un acord sobre qui assumeix aquests objectius, tal com assenyalava Pilar Serra. En ser circ social, els departaments d'Ensenyament i Cultura el redireccionen al Departament de Benestar, un "sac" on s'ajunten tots els projectes amb la terminologia "social", i la manca de recursos dificulta l'assoliment de totes les demandes.

Abans de començar a plantejar els objectius, es va debatre sobre la necessitat d'abordar la qüestió que el Departament de Benestar signés el Pla i quin tipus de legitimitat tindria si aquest no el signés. L'existència dels objectius és un pas endavant perquè el Departament de Benestar s'incorpori. D'aquí la necessitat de fer pressió i la importància de mantenir el contacte amb el Departament a través d'un interlocutor amb el qual negociar i mantenir relació amb l'APCC.

Objectius del Pla Integral de Circ i resum d'allò que implica i allò que s'ha fet fins ara

Objectiu 6.1. En relació amb els plans d'acció, molts projectes s'han aturat per manca de finançament, les entitats han hagut de buscar les seves pròpies eines, recursos i contactes per poder dur a terme els projectes de circ social. Tanmateix, es considera que hi ha una mancança d'estudis i investigacions en el sector.

Objectiu 6.2. Caldria tenir suport dels diversos departaments i sectors, com ara Cultura, Joventut, Serveis Socials, Sanitat, etc. Per això es proposa la creació de la xarxa.

Objectiu 6.3. L'Ateneu Popular 9Barris, per exemple, està donant els primers passos i manté contacte amb Caravan (a nivell europeu), amb la Universitat de Barcelona i amb la Universitat Autònoma de Barcelona, per facilitar l'accés a estudiants de ciències socials al món del circ social.

Cal destacar que per entendre millor els objectius i a qui van dirigits, a l'annex 2 es troba una definició "d'exclusió social" així com les seves dimensions. Així mateix, aquest espai es dedica als objectius relacionats amb el circ social, tot i que el Pla compti amb altres sobre regulació laboral i seguretat en el lloc de treball, formació, difusió, etc., sobre els quals també es va manifestar interès.

Prioritat atorgada als objectius del II Pla Integral de Circ Social

Es va dur a terme una dinàmica de puntuacions per determinar la prioritat dels diferents objectius que conformen el II Pla Integral de Circ Social. El funcionament de la dinàmica s'explica en l'apartat Metodologia de la jornada.

En el següent quadre s'exposen els resultats de la dinàmica de puntuacions realitzada pels participants. A l'annex 1 podeu trobar el resultat textual de la dinàmica de puntuacions, en el qual s'inclouen les anotacions que es van fer en cada punt del Pla.

Quadre. Circ social al II Pla Integral de Circ i resultat de les dinàmiques de puntuació en relació a la prioritat d'objectius

Objectius	Pla d'acció	Calendari	Unitat	Puntuació
6.1. Fomentar el circ social, entès com un procés d'aprenentatge de tècniques de circ, per afavorir la inclusió de persones en risc d'exclusió social.	6.1.1. Incentivar i donar suport econòmic a entitats sense ànim de lucre que impulsin projectes d'ensenyament-aprenentatge de circ en coordinació amb entitats que treballen per la inclusió social de persones en situació de risc social.	2012-2015	DBSF DGJ	131
	6.1.2. Facilitar ajuts econòmics per a la realització de projectes de recerca, difusió i/o intervenció educativa en circ social.	2013-2015	DBSF	116
	6.1.3. Adjudicació de beques i ajudes per a alumnes en risc d'exclusió social que participin en projectes de circ social i vulguin accedir a altres tipus de formació en circ.	2013-2015	DBSF	77
6.2. Incloure el circ social dins dels programes i projectes de les administracions, en els àmbits de la infància, la joventut, els serveis socials i la cultura.	6.2.1. Creació d'una plataforma per a la coordinació dels diferents agents que treballen en l'àmbit del circ social, a més de les administracions locals i autonòmiques amb competències en els àmbits de la infància, la joventut, els serveis socials, etc.	2012-2015	DBSF	134
6.3. Augmentar el reconeixement i consolidació dels projectes de circ social.	6.3.1. Incorporar continguts de circ en els aprenentatges d'educació social, pedagogia, magisteri, etc., i incentivar les accions específiques de formació de formadors en circ social.	2013-2015	DBSF	120

DBSF: Departament de Benestar Social i Família. DGJ: Direcció General de Joventut.

Debat

Un cop finalitzada la dinàmica de puntuació es va obrir un espai de reflexió i debat entre els participants. Destaquem les següents aportacions:

- Hi ha una manca de regulació de la seguretat en les aules de circ, deguda a dificultats en l'homologació i la falta de regulació de la normativa. Una de les causes està lligada a la manca de reconeixement de la professió. Com que no hi ha una formació reglada, no existeix un perfil de formació i, per tant, una regulació de la professió.
- La clau està en la visibilització del circ dins de la societat. És convenient sensibilitzar la societat a través d'un projecte comunitari on es reivindiqui el circ social i on la relació entre l'Administració i el treball social sigui el més horitzontal possible, ja que l'Administració no sempre té interès en aquest tipus de projectes. Una tècnica que pot ser útil és la investigació-acció-participativa, on els mateixos participants del projecte siguin els que estableixin els objectius i es posin d'acord en la fórmula per arribar a aconseguir-los.
- Es podria demanar a l'Administració que estigui atenta a les convocatòries que puguin interessar a l'àmbit del circ social. També es podria demanar al Centre de Documentació de Serveis Socials (DIXIT) que presti atenció als projectes de circ social i que realitzi un estudi científic de sector. Seria interessant fer una comissió de seguiment per revisar indicadors, avaluacions i recursos sobre el circ social, i si hi ha estudis voltant.
- Cal afegir que en els objectius no es parla de desenvolupament comunitari, sinó que aquests estan molt encaminats a l'exclusió social. Es podria tenir en compte parlar de desenvolupament o d'empoderament comunitari.
- Sobre la visibilitat, hi ha una gran demanda per part de l'Administració. En canvi, gran part de la visibilització s'ha aconseguit en primera línia de treball, és a dir: els formadors, els educadors i els alumnes difonen i valoren el que es treballa al circ. Les persones que estan consumint circ social són importants i potser, en un futur, puguin aportar la seva experiència al projecte. Sobre l'Administració, tot i que els projectes de circ social poden demanar ajudes i subvencions, no hi ha una continuïtat en el seu atorgament. Per tant, cal confiar en els projectes autònoms i autogestionats. És important construir recursos propis i no aturar-se davant la falta de regulació per seguir avançant.
- És important considerar que el circ social té projectes germans, també relacionats amb l'art, com la música, el teatre, etc. Compartim un art integrador i transformador i ens podem donar suport entre nosaltres. Són altres línies artístiques amb les que es pot crear una xarxa de suports.
- En quant al seguiment del Pla, hi ha una comissió de seguiment, però cal que hi hagi presència pròpia. Estaria bé que els representants tinguessin clars els objectius i les prioritats del circ social, i intentar que es aquests es donin a conèixer.
- Hi ha hagut dues experiències de projectes subvencionats a Barcelona: accions de voluntariat en benefici de la comunitat en estudiants de segon cicle d'ESO, i una xarxa de centres contra les relacions abusives, amb educació en valors, etc. Es constata que s'estan organitzant alguns projec-

tes importants en els quals no es té en compte el circ social, per la qual cosa cal pressionar i buscar interlocutors que promoguin la seva inclusió en aquests o altres projectes.

- A Bèlgica hi ha formació de circ social des de fa aproximadament dos anys. Hi ha algun contacte amb ells? Es coneix què estan fent? L'Ateneu Popular 9Barris té relació amb l'escola de circ de Brussel·les, on s'imparteix formació de professorat de circ, i és amb qui està treballant la formació de formadors. A nivell europeu, a Finlàndia el circ social està inclòs en el currículum escolar des dels 3 anys (veure projecte Ateneu i Formació de Formadors).
- A l'escola de París es concedeixen beques per finançar-se a canvi de signar convenis amb presons i hospitals, on els estudiants realitzen espectacles i tallers.
- En el nostre país es planteja parlar d'aquesta qüestió formativa amb les administracions, per exemple, amb el Departament d'Ensenyament, però fins a quin punt és important regularitzar? Perquè sovint no es vol entrar en el sistema d'educació reglada, però sí que parlem d'afegir el circ social com una assignatura en algun currículum universitari. Per tant, en quin punt ens situem? Que implicaria? Ens limitem al circ o avancem cap al circ social?
- Com que és un ensenyament no reglat, no pot formar part del sistema de beques. Hi ha certs conflictes per arribar a estudiar circ sense dificultats. Un camí és formar-se en educació social i seguir estudis continuats específics en circ. Segons els objectius, les adjudicacions de les beques són per estudis de circ per a persones en risc d'exclusió.
- No obstant això, en altres apartats del Pla consta la regulació de la formació en circ, que no es pot tractar amb deteniment en aquesta Trobada perquè s'orienta específicament a l'apartat de circ social.

QUÈ PODEM FER JUNTS?

- Crear una única federació que inclogui les diferents escoles, associacions, plataformes, projectes educatius, etc.
- Apropar-se a les institucions oficials per donar a conèixer els projectes i, tanmateix, crear una plataforma per aglutinar els agents del circ social i les administracions locals i autonòmiques.
- Crear un currículum per assignatures de lliure elecció i oferir-lo a diferents centres educatius.
- Crear i/o participar a fires de circ, festivals i mostres artístiques.
- Utilitzar diversos hastags (#circ, #circo, #culturainclusiva, #escolainclusiva, #educacioinclusiva, #educaciosocial) però incloure sempre un de referència que arribi a tothom, que seria #circsocial o #circosocial.

Es planteja aquí què fer conjuntament per impulsar el circ social. Per a això s'han elaborat tres preguntes que s'han respost mitjançant la tècnica del World Cafe (s'explica amb detall a l'apartat Metodologia). A continuació s'exposen les preguntes amb les seves respostes i es finalitza amb un debat. Les respostes textuais obtingudes durant la dinàmica s'exposen a l'annex 1.

Com ens organitzem com sector?

A partir d'aquesta primera Trobada hem d'organitzar la manera de coordinar-nos i concretar la forma en què funcionarem. Per a això, es plantegen les següents accions:

- D'una banda, llistar tots els projectes que hi hagi a Catalunya i la resta d'Espanya i fer una enquesta de la seva situació, quantificar la gent que forma part del circ social i realitzar una memòria de cada grup que està treballant circ social per aportar millores a la necessitat de visibilització del sector.
- Una altra tasca és la necessitat de compartir experiències, a les xarxes socials, etc., tot això sota el paraigua de l'APCC (ja que té una infraestructura que pot ser útil, pel que fa a oficina, enllaços i informació).
- A través de la Comissió de Formació de Circ Social de l'APCC, dur a terme trobades per seguiments o per temes concrets (trobades temàtiques: formació, problemàtica, suports personals, etc.). La comissió també hauria de fer el seguiment de la situació en què es troba el Pla Integral de Circ. Així mateix, hauria involucrar-se en temes laborals, per exemple, aportant personal que gestioni assumptes laborals, creant una cooperativa, etc.
- Marcar una periodicitat per a les trobades que sigui realista i tingui en compte la disponibilitat de temps de les persones implicades en el circ social i la dispersió geogràfica, i valorar la combinació de les reunions presencials i la comunicació a través de les xarxes socials.
- Esbrinar quines línies de finançament hi ha disponibles, no només de l'Administració. Hi ha moltes propostes, com ONG (que té avantatges fiscals), finançaments privats, etc.
- Expandir-se a nivell estatal, per compartir experiències i créixer junts, ja que en l'actualitat hi ha més relació amb sectors internacionals del circ social que amb projectes d'àmbit estatal.

Com activem el Pla Integral de Circ?

De tots els punts del Pla Integral de Circ, els tres primers, relacionats amb les beques i ajudes econòmiques, no s'han tractat, ja que la situació econòmica actual comporta que l'Administració no està massa predisposada. No obstant això, els altres punts/objectius del pla s'han treballat individualment i s'han proposat les següents idees:

Punt 6.2.1 del Pla integral: coordinació

- Creació d'una plataforma per aglutinar els diferents agents que treballin a l'àmbit del circ social, i les administracions locals i autonòmiques. S'ha proposat contactar amb EDUSO (plataforma d'educadors socials: <http://www.eduso.net/>) i amb la Fundació Chandra (organització privada sense ànim de lucre amb l'objectiu de facilitar la participació i interacció dels diferents agents socials —ONG, particulars, empreses i institucions públiques— en projectes de desenvolupament i acció social, utilitzant com medi les Tecnologies de la Informació i la Comunicació. Es va transformar en la Fundación Hazlo posible el 2010: <http://hazloposible.org/wp/portada/>).
- Aprofitar la Plataforma Estatal d'Escoles de Circ Socioeducatiu (PEECSE) (<https://plataformaes-cuelasdecirco.wordpress.com/>) per fer difusió del circ social, perquè treballar amb administracions locals des de la PEECSE, que és d'àmbit estatal, pot resultar una mica estrany.

Punt 6.3.1. del Pla Integral: ensenyaments

- Crear un currículum per a assignatures de lliure elecció i oferir-lo a escoles d'educació social, escoles d'animadors, magisteri, INEF, cursos d'estiu, AMPAs, Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), Associació de Mestres Rosa Sensat, CEBLLOB (Consell Esportiu del Baix Llobregat), etc. No es tracta de crear formadors de circ sinó d'impartir cursos breus o xerrades perquè des de l'educació social es tingui present tot aquest treball de circ social.
- Participar en els plans d'integració comunitària que ja existeixen.
- Reivindicar el carrer com a espai artístic de tota la població.
- Cerca avals de persones qualificades per als treballs que es facin de circ social en els diferents projectes o institucions (que els treballs estiguin avalats per persones reconegudes o qualificades, per exemple, el director d'una escola, etc.) Generar documents que avalin la feina i els resultats obtinguts mitjançant el circ social, com memòries, projectes, estudis, etc.

Com visibilitzem el circ social?

- Activar una xarxa de circ social on es promocionin les accions de cada projecte.
- Cerca revistes d'educació interessades a publicar les activitats que duen a terme els diferents projectes de circ social. Això implica assumir una responsabilitat i comprometre a escriure un article cada vegada que es publiqui un número. S'ha detectat dificultat per a això, de manera que es parla de consolidar abans a nivell intern.
- Crear una Mostra de Projectes de Circ Social.
- Sol·licitar a la revista Zircolika que cedeixi un espai a cada número per publicar activitats o projectes relacionats amb el circ social.

- Apropar-se a les institucions oficials (ajuntaments, etc.) per donar a conèixer els projectes, sobretot quan es fan actes públics, als quals és bo convidar perquè vegin la feina que es realitza, la qual cosa facilita la posterior comunicació.
- Crear vincles amb altres entitats actives i/o consolidades.
- Sortir a la premsa majoritària.
- Difondre el circ social a festivals i mostres artístiques (per exemple, a la Fira de Circ de la Bisbal hi ha un espai dedicat a un projecte de circ social)
- Participar en activitats associatives d'àmbit local.
- Posar un anunci a la televisió del metro.
- Dotar-se de professionals de la comunicació perquè elaborin vídeos relacionats amb el circ social.
- Comptar amb les diferents televisions públiques i privades.
- Difondre els blocs i les pàgines web que ja existeixen.
- Utilitzar hastag #circsocial/#circosocial a les xarxes socials. Utilitzar sempre aquest hastag en temes relacionats amb el circ social (es poden afegir altres, a més), per facilitar la difusió i el co-neixement dels projectes i activitats en l'àmbit del circ social.
- Crear un *streaming* en els actes futurs.
- Fer difusió individualment de la feina feta.
- Muntar files zero (adquirir una entrada a la fila zero de qualsevol espectacle equival a col.laborar amb el preu de l'entrada amb una determinada causa) i buscar blogger amics.
- Crear una base de dades sobre les experiències, beneficis i metodologies en el circ social.

Debat

- Per tal de visualitzar el treball de circ social que es porta a terme en diferents parts del món, el Cirque du Soleil va crear el Mapa Mundial de Projectes de Circ Social, una base de dades que conté els projectes que es duen a terme a tot el món i a la qual es poden afegir els nostres projectes.
- Està bé utilitzar diversos hastags (es proposen #circ, #circo, #culturainclusiva, #escolainclusiva, #educacioinclusiva, #educaciosocial) però incloent sempre una referència que arribi a tothom, que seria #circsocial o #circosocial.
- El pla de comunicació s'ha d'articular amb el Pla Integral de Circ i ser coherent amb ell.
- Perquè tot el treball es centralitzi i visualitzi com circ social, es proposa crear una única federació que inclogui les diferents escoles, associacions, plataformes, projectes educatius, etc., ja que d'aquesta manera es facilitarien els tràmits burocràtics i es milloraria la comunicació, a més d'optimitzar les possibilitats d'accés al finançament per part del ministeri. S'assenyala que en altres països com França ja es funciona d'aquesta manera.
- Per millorar la visibilitat cal plantejar a quin grup social es vol arribar i utilitzar el mitjà més adient per arribar-hi, és a dir, inserir la informació en el mitjà de comunicació o la xarxa social que consu-

Què podem fer junts?

meixi el grup social corresponent. No obstant això, perquè la informació que s'obté de la televisió, els diaris o les xarxes socials no sigui efímera i deixi pòsit, cal treballar de forma continuada en l'entorn més proper.

- Fer un pic mediàtic pròxim al sector permet que s'aconsegueixi penetració social en un nínxol o un segment del mercat.

CONCLUSIONS

1. El circ social és un procés d'ensenyament i aprenentatge de tècniques circenses que té com a finalitat el desenvolupament de comunitats i la inclusió de persones en situació de risc social.
2. Aquesta I Trobada de Circ Social és un punt de comunicació de tots els agents del circ social que té la finalitat de crear-se com a sector, ja que aquesta visió és important per tenir més pes davant de les administracions, a l'hora de reivindicar i marcar posicions.
3. El circ social ofereix infinites possibilitats per a la inclusió de tota la població —nens, adolescents, gent gran, capaços amb alguna discapacitat— que en un sistema socioeconòmic malalt i pervers estigmatitza i deixa fora.
4. Hi ha múltiples projectes en diferents àmbits: introducció de les arts en el currículum escolar, perspectiva de gènere, formació de formadors, experiències d'autosuperació amb adolescents, dinamització comunitària, participació i transformació social, que intenten trencar límits, com els rols o els estereotips, amb joves, persones de la tercera edat, persones amb diversitat funcional, etc.
5. Transformar els problemes en potencialitats implica tenir la capacitat de trobar una sortida.
6. El treball del formador i l'educador, així com el límit relacionat amb la manca de pedagogia, depenen tots dos de la forma en que es treballi i dels objectius que es marquin, és a dir, de les formes de fer.
7. El circ social inclou dos factors molt importants en els quals basar-se: la intuïció i l'experiència, i un tercer que serveix de motor, que és la motivació.
8. El circ social és un entramat en el que és complicat equilibrar les vessants social i artística.
9. El primer Pla Integral de Circ “va ser com fer una carta als reis mags”. Al segon Pla només hi ha una pàgina dedicada al circ social.
10. La clau està en la visibilització del circ dintre de la societat.
11. És important construir recursos propis i no aturar-se davant la falta de regulació per seguir avançant.
12. Perquè la informació que s'obté de la televisió, els diaris o les xarxes socials no sigui efímera i deixi pòsit, cal treballar de forma continuada en l'entorn més proper.
13. Està bé utilitzar diversos hastags (es proposen #circ, #circo, #culturainclusiva, #escolainclusiva, #educacioinclusiva, #educaciosocial) però incloent sempre una referència que arribi a tothom, que seria #circsocial o #circosocial.
14. Es proposa crear una única federació que inclogui les diferents escoles, associacions, plataformes, projectes educatius, etc.

ANNEXOS

ANNEX 1. Quadres textuais obtinguts a les dinàmiques

Límits del circ social

Grup 1	Grup 2
<p><i>Burocràcia</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Anàlisi de les necessitats de l'entorn. <p>Contacte entre diferents institucions.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Manca de recursos econòmics i, si n'hi ha, no hi ha comunicació entre institucions i els recursos no es fan efectius. <p><i>Desinformació</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Desconeixement, falta de promoció, estratègies per promoure. • Problema de comunicació. • Manca de comunicació entre diferents parts (com es gasten els diners?). <p><i>Artístic</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • No hi ha equilibri entre especialització, activitat professional, tècnica i els "objectius socials". • Costa treballar en ambdues parts paral·lelament. • Els "resultats" normalment estan "malament" gestionats (final de curs, etc.). • Desequilibri. <p><i>Formació</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Manca de formació. 	<p><i>Projectes</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • En finalitzar la formació educativa, falta continuïtat. • Formadors de circ amb molta tècnica i poca pedagogia. <p><i>Externs</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Manca d'evidència científica (tesi, etc.). • Caminar amb solitud. Aïllament com a sector: circ com bombolla social. • Temps i espais de treball. • Intermitència (inestabilitat): recursos, alumnat, professorat. • On és el nostre lloc? En les arts i la cultura (circ) o en l'educació (social)? No ens trobem cobrint totes dues. Està molt compartimentat.

Potencialitats del circ social

Grup 1	Grup 2
<ul style="list-style-type: none"> • Transformador (comunitat/territori) • Inclusiu (diversitat de tècniques, gènere i sexe). • Empoderament personal. • Educació en valors: transversal. • Caràcter expressiu. • Creixement integral de la persona: autoconeixement autoestima/ autovaloració, cohesió del grup. • Eina de gestió de conflictes. • Desenvolupament d'hàbits. • Reconeixement social/personal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inclusió. • Motivador i adequat (adaptat) per a tot el món. • Eina de canalització. • Disciplinador (en sentit positiu). • Diversitat de disciplines i valors. • Visibilitat: mostres, treball comunitari, difusió de la CULTURA. • Treball en grup/cohesió de grup. • Hàbits saludables. • D'espectadores a protagonistes. • Camí d'autoconeixement. • JUSTÍCIA SOCIAL, igualtat d'OPORTUNITATS. • POTENCIA el CREIXEMENT del grup sense perdre el CREIXEMENT individual.

II Pla Integral de Circ. Puntuacions per prioritzar el pla d'acció

<p>OBJECTIUS</p> <p>1. Fomentar el circ social, entès com un procés d'ensenyament i aprenentatge de les tècniques de circ per afavorir la inclusió de persones en risc d'exclusió social.</p> <p>2. Incloure el circ social en programes i projectes de les administracions en els àmbits de la infància, la joventut, la sanitat, els serveis socials i la cultura.</p> <p>3. Augmentar el reconeixement i la consolidació dels projectes de circ social.</p>
<p>PLA D'ACCIÓ DEL CIRC SOCIAL</p> <p>1.1. Incentivar i donar suport econòmic a entitats sense ànim de lucre que impulsin l'ensenyament/aprenentatge del circ en coordinació amb entitats que treballen per a la inclusió social de persones en situació de risc social. PUNTS: 131 (segon lloc en l'ordre de prioritats). <i>Observacions:</i> Situació legal. Qui m'autoritza per fer classes? Visibilitzar. Consolidar sector.</p> <p>1.2. Facilitar ajuts econòmics per a la realització de projectes de recerca, difusió i/o intervenció educativa en el circ social. PUNTS: 116 (quart lloc en l'ordre de prioritats). <i>Observacions:</i> Es bàsic. S'ha de prioritzar aquesta línia.</p> <p>1.3. Adjudicació de beques i ajudes per a alumnes en risc d'exclusió social, que participin en projectes de circ social, i vulguin accedir a altres tipus de formació de circ. PUNTS: 77 (cinquè lloc en l'ordre de prioritats). <i>Observacions:</i> Donar possibilitats a la continuació està molt be, però no sols a la part de circ (on deixem la part social aquí?).</p> <p>2.1. Creació d'una plataforma per a la coordinació dels diferents agents que treballen en l'àmbit del circ social i les administracions locals i autonòmiques, amb competències en l'àmbit de la infància, la joventut, els serveis socials, etc. PUNTS: 134 (primer lloc en l'ordre de prioritats). <i>Observacions:</i> Forçar als departaments de Cultura i Joventut per a que assumeixi aquest punt. Incorporació de plataformes en algun projecte municipal de desenvolupament comunitari. Aquí s'englobaria el Departament d'Ensenyament. S'ha de regular el circ. Com ho pretenen fer les escoles de circ?</p> <p>3.1. Incorporar continguts de circ en els ensenyaments d'educació social, magisteri, INEF, etc., i incentivar les accions específiques de formació de formadors en circ social. PUNTS: 120 (tercer lloc en l'ordre de prioritats). <i>Observacions:</i> Qui dona les classes? Professors d'educació física? Professional del circ social? Volem incorporar el circ en l'educació reglada (homologada) però no volem regularitzar el circ?</p>

Què podem fer?

PREGUNTA 1: CÒM ENS ORGANITZEM COM SECTOR?

- Xarxes socials: portal de seguiment, web.
- Coordinar: llistar projectes a Catalunya (enquesta sobre la situació), compartir experiències, trobades per seguiments o per temes (formació, publicitat, suport personal), comissió permanent de salvaguarda professional.
- APCC: quantificar i fer memòries.
- Seguiment de la situació/Administració/Pla Integral de Circ
 - Laboral: cooperativa.
 - Marcar periodicitat.
 - Línies de finançament: fundacions, ONG, privades.
 - Interrelacionar-se a nivell estatal, internacional, per a intercanviar, per a créixer.

PREGUNTA 2: CÒM ACTIVEM EL PLA INTEGRAL DE CIRC?

- Visibilització, comunicació.
- Activar una xarxa de circ social on es promocionin les accions de cada projecte (facebook).
- Hi ha revistes d'educació que poden estar interessades en publicar les nostres activitats. Algú ha d'adquirir el compromís (primer consolidar a nivell intern).
- Mostra de projectes de circ social.
- Zirkolika: sol.licitar una pàgina dedicada al circ social a cada número.
- Apropar-se a les institucions oficials per donar a conèixer el projecte.
- Crear vincles amb altres entitats actives i/o consolidades.
- Cal sortir a la premsa majoritària.
- Difondre en festivals/mostres artístiques dels projectes de circ social.
- Parlar amb Jordi Jané perquè ens doni un cop de mà.
- Crear festivals de circ social (promoure els que hi ha).
- A nivell local hem de ficar-nos en activitats associatives.
- Col.locar un anunci a la tele del metro.
- Dotar-se de professionals de la comunicació per muntar vídeos. Es pot contemplar abans per incloure-ho en les subvencions. BTV.
- Difondre els blocs i les webs que ja existeixen.
- Que circuli el hashtag #circosocial (només? Volem molts...)
- Crear un *streaming* en els actes futurs.
- Que cadascú s'encarregui de difondre la feina feta.
- Crear una base de dades d'experiències, beneficis i metodologies del circ social.

PREGUNTA 3: CÒM ENS VISIBILITZEM?

- Contactar amb EDUSO, FUNDACIÓ CHANDRA.
- Aprofitar la Plataforma Estatal d'Escoles de Circ Socioeducatiu (PEECSE).
- Crear un currículum per a assignatures de lliure elecció i oferir-lo a estudis d'educació social, escoles d'animadors, etc.
- INEF, cursos d'estiu, CEPLLOB, ICIP, Rosa Sensat, AMPAs.
- Intervenir en plans d'integració comunitària.
- Fer una campanya per buscar suport – compromís polític.
- Reivindicar el carrer.

ANNEX 2. Situacions de risc/exclusió social

El circ social és un procés d'ensenyament-aprenentatge de tècniques circenses que té com a finalitat la inclusió de persones en situació de risc social i el desenvolupament de la seva relació amb la comunitat. Mitjançant una proposta pedagògica d'aquestes característiques s'aconsegueix estimular la creativitat i promoure les aptituds socials dels participants.

Es troben situacions de **risc i/o exclusió social** en els següents àmbits:

- **Personal:** baixa qualificació, fracàs escolar, addiccions, presó, malalties, discapacitats.
- **Familiar-relacional:** violència, abusos, desarrelament, desestructuració.
- **Socioeconòmic:** sense recursos, situació laboral precària, prostitució, racisme, entorn desfavorable, absència de xarxes socials de suport.
- **Polític-administratiu i de protecció social:** problemes derivats de la situació d'estrangeria, sense llar/llar precari, rendes mínimes subsidiades.

ANNEX 3. Interrelació entre els límits i les potencialitats del circ social.

Un punt de vista

Aïda Ballester, doctoranda en circ social

La burocràcia és un dels principals límits amb els quals es troben els projectes de circ social, al que es suma la dificultat per trobar un espai propi. On es troba? En l'àmbit social, o en el cultural? Perquè pot ser una activitat cultural que té beneficis socials. Això pot tenir certa influència en la intermitència i escassetat pel que fa als recursos. La manca de recursos econòmics i la falta de connectivitat amb les diferents institucions perjudiquen la situació actual, causant la parització de projectes i desvinculació dels col·lectius. Com a sector, el circ social camina amb soledat, perquè, encara que existeixin molts projectes, cadascun treballa pel seu costat i cal trencar aquestes bombolles i compartir. La manca de comunicació entre entitats i projectes està lligada a l'escassetat de tesis científiques, estudis i investigacions que ajudin a documentar on som incidint amb aquest treball. Com que no hi ha aquestes anàlisis, també falta en el dia a dia del circ un estudi previ de l'entorn en què viu el grup sobre el qual es va a intervenir, així com una avaluació de l'impacte de la intervenció. Com a conseqüència, els aprenentatges a través de la pràctica no es materialitzen ni es divulguen, de manera que els formadors de circ tenen molta tècnica però poca pedagogia, existint un límit tècnic al intentar buscar un equilibri entre la part tècnica i la social, on cada projecte treballarà els dos aspectes en funció del grup, les característiques personals i socials dels participants i de la comunitat. Hi ha dificultat per arribar a dominar les dues coses alhora i el tipus de formació discontinua i que és una de les causes, perquè hi ha docents de circ i professionals de l'àmbit social, però entre ells no hi ha espais on aprendre a cooperar junts.

La característica que vertebrava totes les potencialitats del circ social és la seva capacitat transformadora. El circ social és transformador i aquest aspecte engloba altres peculiaritats. És transformador a la comunitat i al territori, per la seva capacitat d'intervenir en el territori, l'escola, els centres socials, etc. Es pot treballar circ com a complement d'altres línies d'intervenció, com ara educació en valors. És transformador a nivell social i personal perquè treballa pel reconeixement de l'espai, de la persona i del grup per mitjà de l'educació en valors. És inclusiu, permet que participi tothom i per tant facilita el procés de socialització. Un exemple és la igualtat de gènere, on és més inclusiu que altres tipus d'activitats, encara que genera debat en el grup i contempla alguns matisos. Facilita l'empoderament personal mitjançant la integració de valors com el creixement integral, l'autoconeixement, l'autoestima, l'autovaloració, la cohesió de grup, etc. Lluita per la justícia social i la cohesió. Al circ social es valora positivament la diversitat de tècniques que es treballen. Es poden provar diverses tècniques i després especialitzar-se en la que més agradi. Aquesta diversitat en les tècniques també promou que hi hagi diversitat de persones i s'integren totes en el circ. El circ social és transversal, té un caràcter expressiu. En aquest aspecte es compara amb el teatre social, per mitjà del qual es poden explicar sentiments o accions d'una manera creativa i diferent. És una eina de gestió de conflictes, possibilita la creació d'un espai de treball en grup cooperatiu on la competitivitat és sana i s'elabora perquè no sigui un punt de conflicte. Facilita el desenvolupament d'hàbits, seguir una rutina i organització, com per exemple; escalfament,

estiraments, etc., el que possibilita adquirir uns hàbits saludables i el respecte a les normes, i extrapolar-al fet de cuidar-se, estimar-se, etc. A més, això es treballa de forma motivadora, on un grup d'adolescents, per exemple, es treballa la canalització de l'energia i s'intenta modificar el comportament o redirigir l'actitud, fins i tot arribar a canviar la perspectiva de la que et veuen i et veus , mostrant qualitats més enllà de la persona. En definitiva, tot està interrelacionat.

ANNEX 4. Participants

Projectes exposats	Persona de referència	Pàgines web
MUS-E	Andrea Martínez	http://fundacionyehudimenuhin.org/programas/mus-e/
Formació de Formadors	Fco. Javier Barroso	http://www.ateneu9b.net/noticies/curs-de-formacio-formadors http://www.cirquedusoleil.com/es-ES/help/about/cirque-du-soleil.aspx http://www.caravancircusnetwork.eu/
Valldaura Circ	Albert Vinyes	http://www.amalgama7.com/modul.php?idioma=esp&idmod=5&idsm=16&idfit=38 http://www.fundacioportal.org/
Escola de Teatre i Circ Social – Casal de Joves La Fustería, Cardedeu	Olga Vinyals	http://artescenasocial.blogspot.com.es/p/tallers.html https://www.youtube.com/watch?v=Lx_bIJ6K_S4
Circ Social Ateneu Popular 9Barris	Juan López Antonio Alcántara	http://arxiuhistoric.blogspot.com.es/2015/01/gener-ocupacio-i-desmantelament-de-la.html http://www.edubcn.cat/exit/suport_atencio_de_les_diversitats_als_centres/tallers_ciutat/circ_exit http://iaec2014.bcn.cat/es/barcelona-incluye/actividades-relacionadas/amigos-y-circo/ https://www.youtube.com/watch?v=X5m3VLeH24Q https://massagentsensemasses.wordpress.com/
Circ LOS, Sant Celoni	Rosa M. Peláez	http://www.circolos.es/
Clown integrat – AlquimistesTeatre	Pasquale Marino	http://www.alquimistes.com/
Acirkaos – Menorca	Anna Rubio	http://www.acirkaos.org http://soncirc.blogspot.com.es/
Educació social i circo social	Marta Tudela	
Plataforma Estatal d'Escoles de Circ Socioeducatiu (PEECSE)	Andrea Martínez	https://plataformaescuelasdecirco.wordpress.com/

Nom i cognoms	Projecte, professió o entitat a la que pertany
Aida Ballester	Treballadora social i relatora a la Trobada
Alba Seguranyes	Sociòloga. Amics i Circ
Albert Vinyes	Pallasso. Valladaura Circ
Alfred Fort	Gestor Cultural
Alicia Ortega	Estudiant d'Animació Sociocultural
Álvaro Guerrero	Formació y espectacles de circ. Exit a l'Ateneu Popular 9Barris
Amparo Molinillo	Educadora Social i Tasoc
Andrea Martínez	Formadora de circ. MUS-E
Anna Montserrat	Artista i formadora
Anna Moya	Professora de secundària
Anna Rubió	Educadora social. Acirkaos-Associació Son Circ
Antonio Alcántara	Educador Social. Comisió de Formació i Circ Social del Ateneu Popular 9Barris
Ariadna Rogero	Comunicació. Amics i Circ (Agència Salut Pública)
Arianna Martí	Professora de circ. Enlaire't
Artur Tapia	Professor d'ensenyament secundari
Celso Loureiro	Gestor cultural
Clara M. Reillo	Mestra d'educación física
David Consuegra	Educador social. Escuela de Circo Alicante
David Marfil	Formador. Circ amb joves CRAE Toni Ingles i Centres Oberts ActuaSccl. Escola de Circ Saltimbanqui
Domnei Fabré	Estudiant d'educación social
Elena Zanzu	Artista de circ
Eli Medina	Professor de cicles
Encarnació (Ció) Pallarès	Gestora cultural/programadora d'arts escèniques
Estíbaliz Sanchís	Educadora social. Escuela de Circo Alicante
Fabio Scalvini	
Fco Javier Barroso	Artista de circ. Formació de formadors
Gemma Arija	Professora de secundària d'Educación Física
Gerardo Casal	Pallasso. Tallers varis
Gisele Chaulet	Artista/Docent Circ. Escuela de circo MSB
Iraís Celma	Estudiant
Iris Mur Franco	Formadora acrobàcia aèria y artista. Escola Circ Los
Jano Costas	
Jaume Gil	Estudiant de periodisme
Javier Soler	Actor i formador de circ. Terapia de circ
Joan López	Artista i formador de circ

Jordi Solanell	Pedagog
Júlia Camacho	
Lara Renard	Estudiant
Lara Sánchez	Professora. Circ a casals
Laudelí Arnau	Pedagog teatral, actor i pallasso
Laura Orozco	Educadora social i ex-artista de circ
Lola Renau	Correctora, maquetadora i editora. Relatora a la Trobada
Mael Durand	Professor de circ. Casals, FemSalut. Ateneu Popular 9Barris
Manel Rodríguez	Gestor cultural
Mar Rojas	Formadora. Circ amb joves CRAE Toni Ingles i Centre Obert ActuaSccl. Escola de Circ Saltimbanqui
Marcel Aguilar	Artista
Marcel.lí Puig	Animador sociocultural
Mar-i-Cel Borràs	Classes d'iniciació al trapezi fix all rocòdrom "el Gat Penjat", de Caldes de Montbui
Marina Busquets	ASC
Marta Nolla	Educadora social
Marta Tudela	Educadora social
NaikelBlazquez	Educadora. Circo mil sonrisas
Núria Vergés	Educadora infantil
Octavio Falcón	Artista. Escuela Circo MSB
Olga Vinyals	Dinamitzadora sociocultural i directora de projectes a la associació Artescena social. Taller-escola de teatre i circ social
Pasquale Marino	Clown-Pedagog. Alquimistes Teatre
Pere Millan	Professor de circ. Enlaira't
Pili Serrat	Formadora de aeris
Pol Vives	Estudiant INEFC. Kanaya Circ
Rafael López	Artista de Circ. Escuela de circo de Valladolid
Rosa M. Peláez	Docent i artista de circ. Escola Circ LOS
Rufi Rodríguez	Circ
Sara	Administrativa
Sofía Núñez	Actriu
Tais Gago	Artista de circ
Tanit Baldiz	Sociòloga, quasi educadora social
Thais Julia	Biòloga
Toni Porcar	Clown-circ
Valeska Álvarez	Acròbata. Escuela de circo MSB
Xavi Cervera	
Yesica Balbas	Artista i professora de circ. Escuela de circo de Torrelavega

Més informació:

Associació de Professionals del Circ de Catalunya (APCC): <http://www.apcc.cat/>

Comissió de Formació de Circ de l'APCC: <https://comissioformaciocirc.wordpress.com/>

Video disponible a: <https://youtu.be/8-qnPxdQf6g>

Imatge de portada i contraportada: *Colleen, trapeze silhouette.*